
MICRO-INTERVENȚIILE ÎN SPAȚIUL URBAN ÎNTRE CONTEXTUALISM, LINIALOGIE ȘI PLACEMAKING

MICRO-INTERVENTIONS IN URBAN SPACE BETWEEN CONTEXTUALISM, LINEALOGY AND PLACEMAKING

Cosmin CACIUC

cosmin.caciuc@gmail.com

Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, RO
“Ion Mincu” University of Architecture and Urban Planning Bucharest, RO

Rezumat

Filosoful francez Paul Ricoeur a teoretizat în articolul „Architecture and Narrativity” (2006) adresat arhitecților și urbaniştilor, trei niveluri distincte ale gândirii arhitecturale dedicate locului, având ca punct de plecare hermeneutica fenomenologică: prefigurarea, configurarea și refigurarea. El a conturat în acest fel bazele unei abordări fenomenologice și contextualiste cu privire la spațiul urban și arhitectură. Arhitecții preocupați de micro-intervențiile urbane de tip *placemaking* au nevoie de mijloace adecvate de interpretare a locului, pornind atât de la tradiția contextualistă formulată la începutul anilor 1970 de către Colin Rowe și Fred Koetter, cât și de la aportul adus de hermeneutica fenomenologică recentă. În textul de față, reformulez metodologia contextualistă pe baza identificării unor noi direcții fenomenologice prin care această abordare s-ar putea îmbogăți: linialogia dezvoltată de antropologul scoțian Tim Ingold între 2007-2015 și conceptul relativ recent de *placemaking*, intrat în atenția profesiei noastre prin studiul lui William H. Whyte, *The*

Abstract

The French philosopher Paul Ricoeur theorized in his article “Architecture and Narrativity” (2006), addressed to architects and urban planners, three distinct levels of architectural thinking dedicated to place, having as a starting point phenomenological hermeneutics: prefiguration, configuration and refiguration. He thus outlined the foundations of a phenomenological and contextualist approach to urban space and architecture. Architects concerned with placemaking-type urban micro-interventions need adequate means of interpreting place, starting with both the contextualist tradition expressed in the early 1970s by Colin Rowe and Fred Koetter, and with the contribution brought by recent phenomenological hermeneutics. In this paper, I redevelop the contextualist methodology based on the identification of new phenomenological directions through which this approach could be enriched: the linealogy developed by the Scottish anthropologist Tim Ingold between 2007-2015 and the relatively recent concept of placemaking, which came to the

Social Life of Small Urban Spaces (1980). Interesul pentru micro-proiectele dedicate reabilitării spațiilor degradate fizic și social dintre clădiri m-a condus către investigarea unor direcții teoretice mult mai largi, care împletesc preocupările transdisciplinare ale geografiei umaniste, sociologiei urbane, filosofiei locului, urbanismului și arhitecturii. Extinderea ariilor de interes în cadrul studiilor locului după 2020, în mod special cele cuprinse în volumul editat de Lynne Manzo și Patrick Devine-Wright, *Place Attachment: Advances in theory, Methods and Application* (2021) și în colecția de texte îngrijite de Dominique Hes și Cristina Hernandez-Santin, *Placemaking Fundamentals for the Built Environment* (2020), a permis noi interrelaționări la nivel conceptual în cadrul teoriei arhitecturii, lărgind posibilitățile de înțelegere a condițiilor eterogene care stau la baza vieții urbane. Provocarea critică adusă contextualismului tradițional țintește limitările formalismului analizei gestaltiste bazate strict pe metoda *poché*-ului urban și analiza figură-fundal, confruntând mai profund împletirea fenomenelor locului și ale locuirii în viața cotidiană a orașului.

Cuvinte-cheie: fenomenologia locului, topologia arhitecturală, hermeneutica urbană, transdisciplinaritate

Introducere: nevoia de revizuire a contextualismului prin studiile locului

Scopul articolului de față vizează demersul teoretic al proiectelor dedicate spațiilor urbane; recuperarea locului public în intervenția de arhitectură este un obiectiv fundamental asumat în acest caz. Punctul de plecare se formează în jurul celor trei niveluri hermeneutice descrise de filosoful francez Paul Ricoeur (2006) în articolul „Architecture and Narrativity”, adresat arhitecților și urbanistilor: (1) prefigurarea ca experiență directă și preînțelegere a locului public în lumea vieții cotidiene; (2) configurarea ca înțelegere, proiect și construire a locului

attention of our profession through the study of William H. Whyte, *The Social Life of Small Urban Spaces* (1980). My concern for micro-projects dedicated to the rehabilitation of physically and socially degraded spaces between buildings made me explore much broader theoretical directions, which intertwine the transdisciplinary concerns of humanistic geography, urban sociology, philosophy of place, urbanism and architecture. The expansion of areas of interest in place studies after 2020, especially those included in the volume edited by Lynne Manzo and Patrick Devine-Wright, *Place Attachment: Advances in theory, Methods and Application* (2021) and in the collection of texts edited by Dominique Hes and Cristina Hernandez-Santin, *Placemaking Fundamentals for the Built Environment* (2020), has allowed for new conceptual interrelationships within architectural theory, broadening the possibilities for understanding the heterogeneous conditions that underlie urban life. The critical challenge brought to traditional contextualism targets the limitations of Gestalt analysis and formalism based strictly on the urban *poché* method and figure-ground studies, confronting more deeply the interweaving of place and dwelling phenomena in the daily life of the city.

Keywords: place phenomenology, architectural topology, urban hermeneutics, transdisciplinarity

Introduction: the Need to Revise Contextualism Through Place Studies

The purpose of this article is to address the theoretical approach of projects dedicated to urban spaces; the recovery of public place in architectural intervention is a fundamental objective assumed in this case. The starting point emerges around the three hermeneutic levels described by the French philosopher Paul Ricoeur (2006) in his article “Architecture and Narrativity”, addressed to architects and urban planners: (1) prefiguration as direct experience and pre-understanding of public place in the world of everyday life; (2) configuration as understanding,

public; (3) refigurarea ca interpretare a locului public atât prin locuirea concretă, cât și prin reflexivitatea intelectuală asociată ei ca discurs. Cele trei niveluri se află într-o evidentă circularitate hermeneutică: refigurarea provoacă în mod critic prefigurarea și configurarea, deci și un nou răspuns prin proiect acordat locului. Acestea stimulează reflecția teoretică asupra locului public și proiectelor de intervenție propriu-zisă de mici dimensiuni într-un loc public deschis, esențială aici fiind abordarea spațiului dintre clădiri în calitatea lui de loc trăit în viața cotidiană.

Într-un articol anterior (Caciuc, 2020), am abordat baza teoretică a interpretării contextualiste cu scopul de a furniza argumente proiectării capabile să completeze sau facă vizibil potențialul latent al locului. Noțiunea de context a implicat atât orașul stratificat istoric, rezultat din acumularea intervențiilor în timp, cât și demersul însuși al cartării și interpretării locului public, care cumulează moduri diferite de a înțelege locuirea urbană, rod al unui dialog teoretic în învățământul de arhitectură de-a lungul ultimelor cinci decenii: studiul fragmentelor urbane, descifrarea temporalității, analiza tipo-morfologică și problema semnificației (Norberg-Schulz, 2000).

Textul de față presupune revizuirea contextualismului arhitectural în definiția lui originală (Rowe & Koetter, 1978/2013; Thomas S. Schumacher, 1971) prin discursul critic inovator al linialogiei formulat de antropologul scoțian Tim Ingold (2007, 2013, 2015) și teoria hibridă agregată în jurul noțiunii *placemaking* în formularea recentă a unui studiu australian la Universitatea din Melbourne, coordonat de Dominique Hes și Cristina Hernandez-Santin (2020). Interpretarea mea se limitează la micro-intervenția propriu-zisă de arhitectură, la granița dintre proiectarea urbană și designul de obiect dedicat spațiului public, pornind de la principiul umanist al postbelic al recuperării locului prin proiecte mici și participative (Alexander, 1977; Whyte, 1980; de

project and construction of public place; (3) refiguration as interpretation of public place both through concrete habitation and through the intellectual reflexivity associated with it as discourse. These three levels are in an obvious hermeneutic circularity: refiguration critically challenges prefiguration and configuration, and therefore a new response through project given to the place. These stimulate theoretical reflection on the public place and small-scale intervention projects in an open public place, essential here being the approach to the space between buildings as a place experienced in everyday life.

In a previous article (Caciuc, 2020), I addressed the theoretical basis of contextualist interpretation with the aim of providing arguments for design capable of completing or making visible the latent potential of the place. The concept of context involved both the historically stratified city, resulting from the accumulation of interventions over time, and the very approach of mapping and interpreting public place, which cumulates different ways of understanding urban housing, the fruit of a theoretical dialogue in architectural education over the last five decades: the study of urban fragments, the deciphering of temporality, the typo-morphological analysis and the problem of meaning (Norberg-Schulz, 2000).

The present text implies the revision of architectural contextualism in its original definition (Rowe & Koetter, 1978/2013; Thomas S. Schumacher, 1971) through the innovative critical discourse of linealogy formulated by the Scottish anthropologist Tim Ingold (2007, 2013, 2015) and the hybrid theory aggregated around the notion of *placemaking* in the recent formulation of an Australian study at the University of Melbourne, coordinated by Dominique Hes and Cristina Hernandez-Santin (2020). My interpretation is limited to the architectural micro-intervention, at the border between urban design and object design dedicated to public space, starting from the post-war humanist principle of recovering place through small

Certeau, 1974/1984; Manzo & Devine-Wright, 2021; Courage, 2021). Interpretez liniologia lui Tim Ingold ca pe critică pertinentă din exteriorul profesiei asupra formalismului contextualist, care poate compensa maniera limitată de analiză figură-fundal (*poché*) prin ideea îndrăzneată a întreteserii fenomenologice a „liniilor de viață” urbană la nivelul existențial cel mai profund. Interesul pentru înțelegerea locului prin mediul de reprezentare grafică, împletit cu interpretarea fenomenologică s-a dezvoltat recent și prin alte cercetări similare (Canizaro, 2023; Malpas, 2021). Concluziile se fixează așadar asupra unei revizuirii a contextualismului în arhitectură în sialul observațiilor pe care le încadrez în orizontul mai larg transdisciplinar al studiilor locului. Teoria hibridă cu accente sociale sau geografice sub conceptul de *placemaking* și liniologia antropologică aruncă o nouă lumină asupra formalismului care a dominat discursul adecvării la amplasament din 1971 și până în zilele noastre.

Metodele noastre de cercetare sunt fundamentate pe studiul surselor bibliografice care provin din filosofia continentală (fenomenologie), antropologie și psihologia percepției. Aici se adaugă tehnica observării directe a locurilor și cartarea liberă a observațiilor prin metode grafice variate (la fața locului sau după vizitarea siturilor), combinate cu texte și adnotări specifice. Nu în ultimul rând, studiul comparat al hărților istorice și al istoriografiilor disponibile rămâne esențial pentru înțelegerea locului ca palimpsest. Acolo unde este posibil, se încurajează dialogul direct și liber cu locuitorii, fără să folosim chestionare preconceptuate sau metode sociologice clasice. Ceea ce contează este, în urma dialogului dintre studenți și îndrumători, recunoașterea unor principii ontologice în locul supus observației și parcurgerii, cartarea fenomenelor prezenței lucrurilor și a semnificației intersubiective a acestora. Doar în acest fel putem opera cu o reconfigurare existențială a locului și cu un *placemaking* autentic.

and participatory projects (Alexander, 1977; Whyte, 1980; de Certeau, 1974/1984; Manzo & Devine-Wright, 2021; Courage, 2021). I interpret Tim Ingold’s novel linealogy as a pertinent critique from outside the profession on contextualist formalism, which can compensate for the limited manner of figure-ground analysis (*poché*) through the bold idea of the phenomenological interweaving of urban “lifelines” at the deepest existential level. This concern for understanding place through the medium of graphic representation, intertwined with phenomenological interpretation, has recently developed through another similar research (Canizaro, 2023; Malpas, 2021). The conclusions therefore focus on a revision of contextualism in architecture in the wake of observations that I frame within the broader transdisciplinary horizon of place studies. A hybrid theory with social or geographical accents under the concept of placemaking and the anthropological linealogy sheds new light on the formalism that has dominated the discourse of the project suitability to its site from 1971 to the present day.

Our research methods rely on the study of bibliographical sources originating from continental philosophy (phenomenology), anthropology and the psychology of perception. The technique of direct observation of places and the free mapping of observations through various graphic methods (on site or after visiting the sites) add to this, combined with specific texts and annotations. Finally, the comparative study of historical maps and available historiographies remains essential for understanding the place as a palimpsest. Where possible, direct and free dialogue with the inhabitants was encouraged, without using preconceived questionnaires or classical sociological methods. Following the dialogue between students and tutors, what matters is the recognition of ontological principles in the place subject to observation and exploration, mapping the presence of things phenomena and their intersubjective meaning. Only thus can we operate with an existential reconfiguration of the place and with authentic placemaking.

Premisele teoretice ale contextualismului

Prefigurarea implică o preînțelegere existențială (Ricoeur, 2006); termenii de experiență și analiză a locului trebuie desprinși de semnificațiile lor științifice și readuși în palierul discursului fenomenologic care pune în lumină faptul nostru de a recepta nemijlocit și corporal lumea vieții cotidiene prin locuire (atât prin sedentaritate, cât și prin peregrinarea pietonală zilnică). Locul public nu este spațiu abstract, ci spațiu parcurs corporal cu toate simțurile, care implică temporalitatea și în care percepem relații topologice (proximitatea, închiderea, diferențierea figură-fundal) (Norberg-Schulz, 2000). Această experiență are în plus o formulare narativă (o povestim în limbajul obișnuit) și o ancorare într-o tradiție – cea care asigură deja și dintotdeauna recunoașterea preconștientă a fenomenelor și lucrurilor din lumea vieții cotidiene. Prefigurarea fixează locul într-o imagine generală, într-o atmosferă cu trăsături identificabile care cuprinde diversitatea locuirii, temporalitatea și civilitatea. Sunt greu de decelat aceste aspecte într-o simplă analiză de plan în maniera *poché*, cu referința la *Pianta Grande di Roma* desenat de Giambattista Nolli în 1748, pe care corifeii mișcării contextualiste americane o pun în centrul abordării lor încă din anii 1970 (Schumacher, 1971; Rowe & Koetter, 1978/2013).

O astfel de reprezentare figură-fundal / plin-gol poate evidenția locuri publice și private, praguri de tranziție între acestea, dar nivelează complexitatea locului, modul de a înțelege spațiul public și experiența parcursului pietonal. Asociez ambiguitatea exterior-interior a locului public experienței narative în spațiu-timp, specifice conceptului de prefigurare la care se referă Ricoeur în „Architecture and Narrativity” (2006); spațiul urban și cel arhitectural într-o evidentă continuitate a experienței spațiu-timp care se răsfrânge asupra modului în care proiectăm. Și mai important este conceptul de loc colectiv în care se întretes aspectele proprietății publice cu cele ale proprietății

Theoretical Premises of Contextualism

Prefiguration implies an existential pre-understanding (Ricoeur, 2006); the terms of experience and analysis of place have to be detached from their scientific meaning and brought back to the level of phenomenological discourse that sheds light on our direct and bodily perception of the world of everyday life through habitation (both through sedentariness and through daily pedestrian peregrination). The public place is not an abstract space, but a space traversed bodily with all our senses, which implies temporality and in which we perceive topological relations (proximity, enclosure, figure-ground differentiation) (Norberg-Schulz, 2000). In addition, this experience presents a narrative revisiting (we tell it in plain language) and its anchoring in a tradition – the one that already and always ensures the preconscious recognition of phenomena and things in the world of everyday life. Prefiguration fixes the place in a general image, in an atmosphere with identifiable features that encompasses the diversity of dwelling, temporality and civility. These aspects are difficult to detect in a simple plan analysis in the *poché* manner, with reference to *Pianta Grande di Roma* drawn by Giambattista Nolli in 1748, which the leaders of the American contextualist movement have placed at the centre of their approach since the 1970s (Schumacher, 1971; Rowe & Koetter, 1978/2013).

Such a figure-ground / positive-negative representation can highlight public and private places, thresholds of transition between them, but it levels the place complexity, the way of understanding public space and the pedestrian journey experience. I associate the exterior-interior ambiguity of the public place with the narrative experience in space-time, specific to the concept of prefiguration referred to by Ricoeur in “Architecture and Narrativity” (2006); the urban and architectural space are in an obvious continuity of the space-time experience that is reflected in the way we design. Even more important is the concept of collective place in which aspects of public property are

private, spațiile publice putând fi folosite ocazional în interes privat și iar cele private în interes public (de Solà-Morales, 1992).

Modul cum reprezentăm aceste ambiguități în desenul de arhitectură este esențial, urmărind focalizarea sau dispersarea atenției în cadrul animației pietonale și contactului social (Gehl & Svarre, 2013). Toate aceste observații vin în sprijinul ideii că prefigurarea locului nu poate fi redusă doar la aspecte măsurabile, diagrame analitice și concepte abstracte. Calitatea atmosferică a locului, receptată multisenzorial, se fixează în preînțelegerea noastră care revelează astfel semnificațiile locuirii, valori culturale, metafore existențiale, imaginația sociopolitică.

Configurarea presupune o „desprindere” de context pentru actul creativ în sine (Ricoeur, 2006). Proiectarea și construirea locului public exprimă nivelul configurării arhitecturale în urma conștientizării experienței urbane și a dimensiunii culturale asociate acesteia. Contextul lumii vieții rămâne în fundal pentru a permite generarea noilor alcătuirii sau configurații formale care se confruntă sau se compară cu orizont mai larg al precedentelor disponibile (documentate istoriografic și teoretic). Noțiunea de context nu se reduce la mediul natural / construit și nici la precedentele disponibile sau la istoria construită; contextul-ca-fundal al proiectării se lărgeste în dimensiunea existențială a comunității și a istoriei ei de viață.

Configurarea prin proiect apare ca o sinteză de elemente eterogene (spații, suprafețe, mase, materiale), ca o unitate în diversitate. Tehnica *poché* de reprezentare folosită de contextualiștii formalști – reprezentativă pentru integrarea unui obiect nou într-un țesut existent – poate nivela diferențele specifice care apar din concretizarea formelor și folosirea lor cotidiană. Configurarea implică un dialog permanent între inovație și tradiție: aspectul narativ al proiectării se referă la confirmarea, respingerea

intertwined with those of private property, public spaces being occasionally used for private interest and private spaces for public interest (de Solà-Morales, 1992).

The way we represent these ambiguities in architectural design is essential, aiming at focusing or dispersing attention in the direction of pedestrian animation and social contact (Gehl & Svarre, 2013). All these observations support the idea that the prefiguration of place cannot be reduced only to measurable aspects, analytical diagrams and abstract concepts. Perceived with all our senses, the place’s atmospheric quality is fixed in our preunderstanding, which thus reveals the significance of dwelling, cultural values, existential metaphors, and socio-political imagination.

Configuration implies a “detachment” from context for the creative act itself (Ricoeur, 2006). Following the urban experience awareness and the cultural dimension associated with it, the design and construction of the public place express the architectural configuration level. The lifeworld context remains in the background to allow a generation of new formal compositions or configurations that confront or compare with the broader horizon of available precedents (historiographically and theoretically documented). The concept of context is not reduced to natural/built environment, nor to available precedents or to building history; the context-as-background of design broadens into the community existential dimension and its life history.

Configuration through design appears as a synthesis of heterogeneous elements (spaces, surfaces, masses, materials), as unity in diversity. The *poché* technique of representation used by formalist contextualists – representative of the integration of a new object into an existing fabric – can level the specific differences that arise from the concretization of forms and their daily use. Configuration implies a permanent dialogue between innovation and tradition: the narrative aspect

sau ignorarea precedentelor istorice. Chiar în accepțiunea formalistă a contextualismului, țesutul urban poate fi conservat, continuat, întrerupt, distrus sau ignorat prin reconfigurarea și dezvoltarea lui în timp, pe baza unor intenții specifice, într-un moment istoric particular. Argumentele pentru o atitudine sau alta sunt esențiale în discursul public, iar proiectarea urbană nu trebuie redusă la simpla operație de înfrumusețare. Este absolut necesar să vedem locul public ca un loc colectiv care privește atât spațiul exterior, deschis, cât și cel interior, atribuit arhitecturii. La fel de important este să vedem în proiect reconfirmarea unor tradiții și deschiderea către noi posibilități estetice și etice. Configurarea va da măsura poetică adecvată atitudinii mai modeste și mai atente a arhitectului capabil să dialogheze cu cultura locală, să dezvăluie calitățile unei situații și să comunice prin imagini poetice durabile. Experiența de adevăr a proiectării, autenticitatea acesteia, întărește condiția materială și cea socială a locului în interacțiunile colective, bazate pe interese comune. Aici regăsim temele actuale ale memoriei istorice, mobilității, interferențelor culturale, marginalității, intensificării locului și acțiunilor publice cetățenești (Carrera & Gray, 2015).

Refigurarea reprezintă la nivel hermeneutic însușirea textului prin interpretare din partea celui care citește textul (Ricoeur, 2006). În arhitectură, refigurarea este confruntarea locuitorilor cu proiectul realizat, generatoare a reacțiilor de acceptare, implicare, indiferență sau ostilitate față de spațiul locuit. Prin locuirea ca „lectură” a spațiului se evaluează succesul sau eșecul construirii ca „text” materializat. Tensiunea dintre așteptările existențiale ale locuitorilor și nevoile identificate de proiectanți în cadrul intervenției dezvăluie problema conflictului dintre conservatorism și progresism, dintre familiaritate și defamiliarizare. Intervenția reușită este deopotrivă reamintire a unei tradiții și deschidere a unor posibilități existențiale alternative. Pe de altă parte, refigurarea este și o etapă reflexivă, o investigație intelectuală prin

of design refers to the confirmation, rejection or ignoring of historical precedents. Even in the formalist understanding of contextualism, the urban fabric can be preserved, continued, interrupted, destroyed or ignored by its reconfiguration and development over time, based on specific intentions, at a particular historical moment. Arguments for one attitude or another are essential in public discourse, and urban design should not be reduced to a simple operation of beautification. It is necessary to see the public place as a collective place that concerns both the external, open space and the internal space attributed to architecture. It is equally important to see in a project the reconfirmation of traditions and the opening to new aesthetic and ethical possibilities. Configuration will give the appropriate poetic measure to the more modest and careful attitude of the architect capable of dialogue with the local culture, revealing the qualities of a situation and communicating through durable poetic images. The experience of truth in design, its authenticity, reinforces the material and social condition of place in collective interactions, based on common interests. Here we find the current themes of historical memory, mobility, cultural interferences, marginality, intensification of place and public citizen actions (Carrera & Gray, 2015).

Refiguration represents, at a hermeneutic level, the text appropriation through interpretation by the reader of that text (Ricoeur, 2006). In architecture, refiguration is the confrontation of the inhabitants with the completed project, generating reactions of acceptance, involvement, indifference or hostility towards the inhabited space. Through dwelling seen as space “reading”, the building success or failure is evaluated as a materialized “text”. The tension between the existential expectations of the inhabitants and their needs identified by the designers reveals the conflict between conservatism and progressivism, between familiarity and defamiliarization. A successful intervention is both a reminder of a tradition and an opening of alternative existential possibilities. On the other hand, refiguration is also a reflexive stage,

intermediul teoriei. În cazul arhitecturii, fenomenologia asigură o bază intelectuală pertinentă de evaluare a experienței în surplus pe care valorizarea locului o aduce cu sine în practica profesională. Experiența în surplus este opusul exploataării locului în scop productiv și se bazează pe cultura construirii poetice, exprimând o realitate împărtășită în mod semnificativ de locuitori. Asupra filtrelor teoretice cu care putem interpreta realitatea construită a orașului am insistat în cadrul unui articol anterior (Caciuc, 2020). Reamintesc interpretarea tipologică (care surprinde elementele primare de continuitate istorică în structura urbană), interpretarea contextualistă a fragmentelor (care zăbovește asupra câmpului de spații publice construite cu o configurație vizuală recognoscibilă – strada, piața, insula urbană și țesutul urban –, interpretarea temporală a locului ca palimpsest și interpretarea prin prisma semnificației, cu sprijinul psihologiei percepției și a fenomenologiei, urmărind revelarea locului ca fenomen, structură și caracter. Refigurarea își dobândește viziunea holistică, transdisciplinară, prin căutarea unui orizont comun, în care se poate media conflictul interpretărilor specifice limbajului modern de arhitectură.

Reformularea metodologiei contextualiste și focalizarea asupra micro-intervențiilor de proiectare urbană

Înțeleg teoria ca furnizor de instrumente conceptuale de lucru, deci capacitatea acestora de a facilita configurarea unui proiect adecvat locului este esențială. Interpretarea locului, care pune studiul contextualist al fragmentelor urbane pe primul loc, consideră analiza straturilor temporale în palimpsest drept o dezvoltare și completare firească. Identificarea câmpurilor de spații publice construite din punct de vedere formal se împletește cu aspectele structurale de configurare specifică a orașului studiate prin maniera de analiză *poché*, cu accentul fundamental pe calitățile figurale ale țesutul urban (textură / desen combinat de străzi, piețe și insule construite). Analogia

an intellectual investigation through theory. In the case of architecture, phenomenology provides a pertinent intellectual basis for evaluating the surplus experience that the valorisation of place brings with it in professional practice. Surplus experience is the opposite of exploiting place for productive purposes and is based on the culture of poetic construction, expressing a reality significantly shared by the inhabitants. In a previous article (Caciuc, 2020), I insisted on the theoretical filters through which we can interpret the built reality of the city. I recall the typological interpretation (which captures the primary elements of historical continuity in the urban structure), the contextualist interpretation of fragments (which lingers on the field of public spaces built with a recognizable visual configuration – the street, the square, the urban island and the urban fabric –, the temporal interpretation of place as a palimpsest and the meaning interpretation, involving the psychology of perception and phenomenology, aiming to reveal the place as phenomenon, structure and character. Refiguration acquires its holistic, transdisciplinary vision by searching for a common horizon, in which the conflict of interpretations specific to the modern architectural language can be mediated.

Revisiting the Contextualist Methodology and Focusing on Urban Design Micro-interventions

I understand theory as a provider of conceptual working tools for design, so its ability to facilitate the configuration of a project appropriate to the place is essential. The place interpretation that places the contextualist study of urban fragments first considers the analysis of temporal layers in the palimpsest as natural development and completion. Identifying fields of built public spaces from a formal point of view is intertwined with structural aspects concerning the city specific configuration studied through *poché* analysis, and with a fundamental emphasis on the urban fabric figural qualities (texture / combined drawing of streets, squares and built islands). Analogy of place

locului cu pergamentul supus operațiilor succesive de ștergere, scriere și rescriere a textelor dezvăluie memoria colectivă cristalizată în structura urbană, delimitările și comparațiile grafice ale etapelor de construire și demolare devenind revelatorul condiției existențiale a locului.

Studiul tipologic se redefinește ca interpretare tipomorfologică, pe baza argumentelor care vin în linia observațiilor formulate de Christian Norberg-Schulz (2000) în capitolele 4 și 5 din volumul *Architecture: Presence, Language, Place*. Critica teoreticianului norvegian îndreptată împotriva neoraționalismului vizează desprinderea tipului din totalitatea sa contextuală căreia îi aparține și izolarea acestuia prin clasificare rațională; în acest caz, aspectele tipologice se răsfrâng implicit și asupra clasificării fragmentelor de țesut urban, iar abordarea fenomenologică respinge studiul tipurilor în termeni abstracti și atrage abordarea prin filtrul figurabilității gestaltiste: proximitatea, închiderile spațiale și continuitatea vizuală. Este evidentă congruența de gândire între Colin Rowe și Norberg-Schulz, probată în colaborarea lor la expoziția *Roma Interrotta* din 1978, deși pe cei doi îi separă totuși baza filosofică de referință (structuralismul eterogen în primul caz, fenomenologia în cel de al doilea). Formalismul american este fixat exclusiv pe dimensiunea orizontală a planului la scară extinsă și pe tehnica *poché*, în timp ce fenomenologia lui Norberg-Schulz abordează totalitatea mediului ca prezență atât în ordinea planului, cât și în dinamica elevației, în tensiunea verticală a figurii arhitecturale, adăugând aici structura de folosire a figurilor ca lucruri concrete, activată de preînțelegere. Fenomenologia figurabilității face astfel diferența între *Gestalt* (faptul de a fi în general, ființa lucrurilor), figura specifică (ființarea particulară într-un context precizat) și tip (medierea dintre *Gestalt* și figura specifică, deci dintre ființă și ființare – termenii unei diferențe originare la nivel ontologic, care precedă forma și asigură o alegere locală în cadrul unei posibilități tipologice generale) (Norberg-Schulz, 2000).

with parchment subjected to successive operations of text erasure, writing and rewriting reveals the collective memory crystallized in the urban structure, the delimitations and graphic comparisons of the building and demolition stages becoming a revealer of place existential condition.

Typological study is redefined as typo-morphological interpretation, based on arguments that are in line with the observations expressed by Christian Norberg-Schulz (2000) in chapters 4 and 5 of his study, *Architecture: Presence, Language, Place*. Directed against neo-rationalism, this criticism opposes to detaching the type from its contextual totality to which it belongs and to isolating it through rational classification; also, typological aspects are implicitly reflected on the classification of fragments of urban fabric, and the phenomenological approach rejects the study of types in abstract terms and attracts an approach through the filter of Gestalt figurability: proximity, spatial closures and visual continuity. The congruence of thought between Colin Rowe and Norberg-Schulz is evident, demonstrated by their collaboration at the 1978 *Roma Interrotta* exhibition, although the two are nevertheless separated by their philosophical basis of reference (heterogeneous structuralism in the first case, phenomenology in the second). American formalism is exclusively fixed on the horizontal dimension of the large-scale plan and on the *poché* technique, while Norberg-Schulz's phenomenology approaches the environment totality as presence both in the plan order and in the elevation dynamics, in the architectural figure vertical tension, adding here the structure of using figures as concrete things, activated by pre-understanding. Phenomenology of figurability thus differentiates between Gestalt (the fact of being in general, the Being of things), specific figure (particular being in a specified context) and type (the mediation between Gestalt and specific figure, therefore between Being and beings; these are terms of an original difference at an ontological level, which precedes form and ensures a local choice within a general typological possibility) (Norberg-Schulz, 2000).

În cazul teoreticianului norvegian, morfologia se referă la o concretizare a tipurilor prin construire și la atmosfera specifică a locului, la o articulare a caracterului lucrurilor, la unificarea ritmului orizontal în plan cu tensiunea verticală a elevației, la maniera de a asambla într-un întreg componentele clădirii și mai ales la interpretarea construirii în termenii alcătuirii masive sau scheletale. Astfel, palierul semnificației, cel mai hibrid nivel de interpretare, cooptează modul în care locul este însușit de către locuitori, pe baza unor trăsături topologice, legate de lizibilitatea și conformarea recunoscutibilă a locului, dar și de legătura conceptuală între configurația spațiului și implicarea acestuia în cadrul activităților cotidiene formale sau informale, publice sau private. Lectura orașului se finalizează astfel cu o dezvăluire a identității locului într-o totalitate existențială, rezultată din structura și caracterul locului, dar și din însușirea locurilor de către utilizatori.

Toate aceste niveluri ale interpretării locului asigură baza motivării unor micro-proiecte de intervenție în spațiul public, exemplificate în exerciții de atelier, realizate la anul 3 de studiu, în cadrul Universității de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București.

Proiectul realizat de stud. arh. Ovidiu-Gabriel Păun (Fig. 1) a implicat în zona sudică Pieței Națiunile Unite reamenajarea unui spațiu public triunghiular rezultat în urma sistematizării brutale socialiste pentru generarea Bulevardului Unirii. Studiul palimpsestului urban a scos la iveală fragmentul dispărut al străzii Emigrantului care traversa acest triunghi. Reactivarea elementului de memorie al fostului cartier Uranus s-a realizat în proiect prin amenajarea unei grădini urbane colective care readuce în vizibilitate liniile dispărute ale străzii Emigrantului și limitele vechilor curți șterse de pe harta actuală.

Proiectul realizat de stud. arh. Laura Aroșculesei (Fig. 2) a propus o limită plantată, cu o materialitate mixtă, minerală și vegetală, pentru a atenua lipsa de însușire

In the case of the Norwegian theorist, morphology refers to a concretization of types through building and the specific atmosphere of place, to an articulated character of things, to unification of horizontal rhythm in the plan with vertical tension of elevation, to a manner of assembling building components into a whole, and especially to an interpretation of construction in terms of massive or skeletal composition. Thus, the level of meaning interpretation co-opts the way in which the place is appropriated by its dwellers, based on topological features, related to a visual legibility and the place recognizable conformation, but also on the conceptual link between the place configuration and its involvement in formal or informal, public or private daily activities. The reading of the city thus ends with a revelation of the place identity in an existential totality, resulting from the structure and character of the place itself, but also from the appropriation of place by its dwellers.

All these levels of place interpretation provide the basis for motivating certain micro-projects of intervention in public space, exemplified in studio exercises, carried out in the 3rd year of study at the “Ion Mincu” University of Architecture and Urban Planning in Bucharest.

The project carried out by student architect Ovidiu-Gabriel Păun (Fig. 1) involved the redevelopment of a triangular public space in the southern area of the Natiunile Unite Square, resulting from the brutal socialist systematization of the Unirii Boulevard. The urban palimpsest study revealed a missing fragment of Emigrantului street that crossed this triangle. This reactivation of a memory element inside the former Uranus neighborhood was achieved by arranging a collective urban garden that brings the missing lines of Emigrantului street and the boundaries of the demolished courtyards back into visibility.

The project completed by student architect Laura Aroșculesei (Fig. 2) proposed a planted boundary, with a mixed materiality, mineral and vegetal, to mitigate the lack

a locului de către trecători de-a lungul soclului sudic al Muzeului Național de Istorie al României. Blocuri de piatră masivă, cioplite cu locuri de ședere variate, cu adâncituri pentru acumularea apei pentru a încuraja zăbovirea păsărilor locului și nișe pentru mai multe soiuri de plante, conlucrează cu „panglica” de grădină perimetrală cu ierburi aromatice, generând identitatea multisenzorială a acestei „limite locuite”.

of place appropriation by passerby, along the southern plinth of the National Museum of History of Romania. Massive stone blocks, carved with various seating areas, with recesses for the accumulation of water to encourage the local birds to linger and niches for several plant varieties, work together with the “ribbon” of the perimeter garden with aromatic herbs, generating the multisensory identity of this “inhabited boundary”.

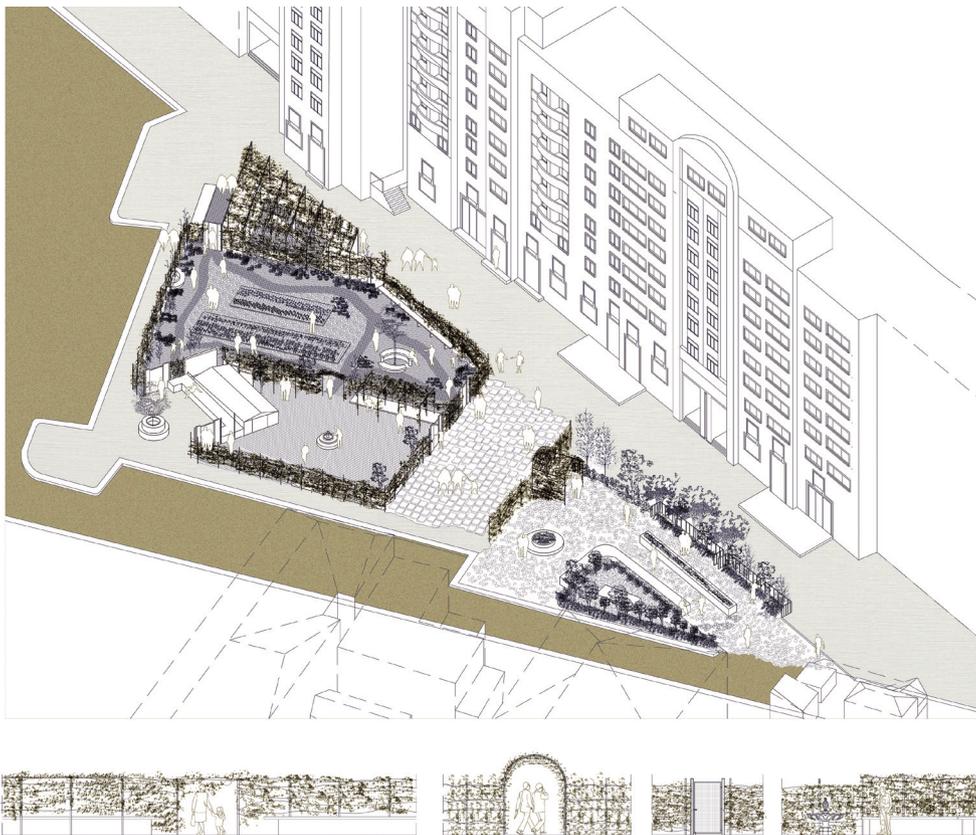

Fig. 1. Grădină urbană comunitară la intersecția străzilor Dr. Paul Orleanu și Sfinții Apostoli, București. Echipa de îndrumare atelier 32: conf. dr. arh. Cosmin Caciuc, șef lucr. dr. arh. Cristina Budan, dr. arh. Ruxandra Vașcovic. / Community urban garden at the intersection of Dr. Paul Orleanu and Sfinții Apostoli streets, Bucharest. Studio 32 UAUIM guidance team: assoc. prof. Ph.D. arch. Cosmin Caciuc, assist. prof. Ph.D. arch. Cristina Budan, assist. Ph.D. arch. Ruxandra Vașcovic.

Sursa/ Source: Stud. arh. Ovidiu-Gabriel Păun. / Student architect Ovidiu-Gabriel Păun.

Fig. 2. „Grădină-panglică” de-a lungul soclului sudic al Muzeului Național de Istorie al României, str. Franceză, București. . Echipa de îndrumare atelier 32: conf. dr. arh. Cosmin Caciuc, șef lucr. dr. arh. Cristina Budan, dr. arh. Ruxandra Vașcovi. / “Ribbon garden” along the southern plinth of the National Museum of History of Romania, Franceză Street, Bucharest. Studio 32 UAUIM guidance team: assoc. prof. Ph.D. arch. Cosmin Caciuc, assist. prof. Ph.D. arch. Cristina Budan, assist. Ph.D. arch. Ruxandra Vașcovi.

Sursa/ Source: Stud. arh. Laura Aroșculesei / Student architect Laura Aroșculesei.

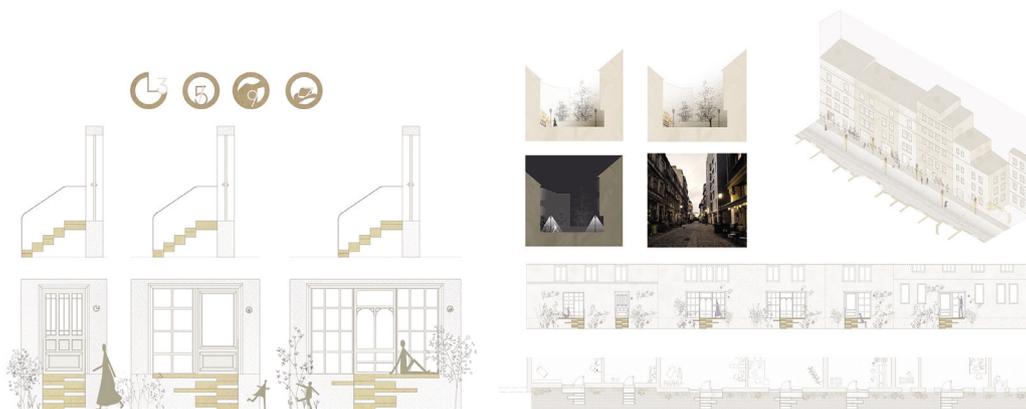

Fig. 3. Reamenajarea intrărilor la parterele clădirilor pe str. Ion C. Filitti, București. Echipa de îndrumare atelier 32: conf. dr. arh. Cosmin Caciuc, șef lucr. dr. arh. Cristina Budan, dr. arh. Ruxandra Vașcovi. / Entrances redevelopment at the buildings ground floors on Ion C. Filitti Street, Bucharest. Workshop 32 guidance team: assoc. prof. Ph.D. arch. Cosmin Caciuc, assist. prof. Ph.D. arch. Cristina Budan, assist. Ph.D. arch. Ruxandra Vașcovi.

Sursa/ Source: Stud. arh. Alexandra Stoica. / Student architect Alexandra Stoica.

Un alt proiect, realizat de stud. arh. Alexandra Stoica (Fig. 3), a abordat str. Ion C. Filitti, oferind soluții pentru lipsa locurilor de stat în zona intrărilor, lipsa vegetației și a luminii (naturale și artificiale), deteriorarea paramentelor și pavajelor, vandalizarea și improvisațiile metalice la treptele de intrare de la parterele clădirilor, nepotrivite cu caracterul locului istoric. Micro-intervenția a permis acestor trepte de intrare să devină „dispozitive spațiale multifuncționale” și locuri care pot fi însușite și personalizate cu ajutorul micro-grădinilor și al designului signaletic.

Linialogia, definită ca topologie arhitecturală cu bază hermeneutică în cartarea liniilor de viață care constituie un loc, invită la o parcurgere liberă a surselor intelectuale și la o abordare transdisciplinară (sau non-disciplinară) în sensul unei pedagogii slăbite, non-directive, care încurajează explorarea focalizată și forme atenuate de clasificare a cunoștințelor. Se evită impunerea unor categorii predefinite asupra locului și locuirii. Conceptul fundamental de grijă asupra vieții locului și o perspectivă non-judecătorească asupra locuirii deschid un orizont al prezențelor, având un caracter ontologic și structurant pentru proiectare, punând între paranteze metodele rigide ale științelor. Măsurarea poetică a locului constituie deschiderea ontologică, așa încât studenții devin martorii angajați ai propriilor deschideri față de ceea ce poate fi înțeles, păstrat și transformat cu privire la viața locului. Proiectul devine o transcriere de posibilități, nu o soluție științifică la probleme.

Chiar dacă apelează la metode convenționale de reprezentare, exercițiile deviază de la manierele tipice pe proiectare urbanistică pentru a ilustra un potențial ascuns al locului la nivelul pietonal cotidian. Teoria nu funcționează ca un ghid prescriptiv, ci ca un declanșator de potențial poetic în ceea ce ar fi o locuire mai bună și mai demnă în locul vizat de atenția noastră. Observația locului nu presupune o subiectivitate arbitrară și închisă în ea însăși, ci o triangulație intersubiectivă deschisă, o conversație

Another project, that of student architect Alexandra Stoica (Fig. 3), focused on Ion C. Filitti Street, offering solutions for the lack of seating in the entrance area, the lack of vegetation and light (natural and artificial), the facades and pavements deterioration, and against the vandalism and metallic improvisations on the buildings entrance steps, inappropriate for the historical place character. Small interventions allowed these entrance steps to become “multifunctional spatial devices” and places that can be appropriated and personalized with the help of micro-gardens and signage design.

Linealogy, defined as an architectural topology with a hermeneutic basis in mapping the lifelines that constitute a place, invites a free flow of intellectual sources and a transdisciplinary (or non-disciplinary) approach in the sense of a loose, non-directive pedagogy that encourages focused exploration and attenuated forms of knowledge classification. Imposition of predefined categories on place and habitation is avoided. The fundamental concept of care for the life of the place and a non-judgmental perspective on habitation open a horizon of presences, having an ontological and structuring character for design, bracketing the sciences rigid methods. Poetic measurement of place constitutes the ontological opening, so that students become engaged witnesses of their own openings to what can be understood, preserved and transformed regarding the life of the place. The project becomes a transcription of possibilities, not a scientific solution to problems.

Even though they use conventional methods of representation, our exercises deviate from typical urban design manners to illustrate a hidden potential of the place at the everyday pedestrian level. Theory does not function as a prescriptive guide, but as a trigger of poetic potential in what would be a better and more dignified dwelling in the place targeted by our attention. Observing the place does not presuppose an arbitrary and closed subjectivity, but an open intersubjective triangulation, a

directă sau indirectă cu viața locului și își generează propriile metode din această conversație liberă, dincolo de discipline.

Metodele nu pot fi relevante decât pentru locul specific căruia i s-a acordat în mod preliminar grija deplină a observației. Intervenția devine expresia directă a grijii intersubiective față de viața locului, mediate de propria interpretare a proiectantului. Prin dialogul cu îndrumătorii, autorii proiectelor exemplificate au exersat acest lucru înainte să traseze liniile pe hârtie sau pe ecranul digital.

Revizuirea contextualismului prin liniologie

Dincolo de metodologia *poché* prin care se controlează relația plin-gol, spațiile urbane închise și camuflarea obiectului de arhitectură în țesutul urban general, identificăm potențialul extins al contextualismului și descoperim noi orizonturi teoretice care reîmprospătează vechile sale teze formalist-structuraliste. Antropologul scoțian Tim Ingold, în trei volume publicate între 2007-2015, a dezvoltat o teorie inovatoare sub eticheta conceptuală a studiului cultural al „vieții liniilor” sau liniologiei, cu referințe explicite la Gottfried Semper – arhitectul și teoreticianul care a avansat ideea originii arhitecturii în artele textile (Semper, 1851/1989 ; 1860-1862/2004) – și la istoricul de artă Alois Riegl care combătut teza lui Semper, sugerând că linia desenată își are originea înaintea țeserii textilelor, în urma trasată – componenta de bază a desenului bidimensional și a decorației suprafețelor (Riegl, 1893/1992).

Liniologia în definiția lui Ingold (2015) este teoria care, pornind deopotrivă de la Semper și Riegl, interpretează semnificația antropologică a liniei în cultura umană, identificând originea comună a peregrinării pietonale, țesutului textilelor, observării vieții umane, cântatului, povestirii, desenului și scrisului în desfășurarea existențială pe felurite tipuri de linii (vizibile sau ascunse) și într-o

direct or indirect conversation with the life of the place and generates its own methods from this free conversation, beyond disciplines.

The methods can only be relevant for the specific place to which the full care of the observation has been given in advance. Intervention becomes the direct expression of an intersubjective care towards the life of the place, mediated by the designer’s own interpretation. Through dialogue with the tutors, all authors of the exemplified projects practiced this before drawing the lines on paper or on the digital screen.

Revisiting Contextualism Through Linealogy

Beyond the *poché* methodology meant to control the positive-negative relationship, closed urban spaces, and the camouflage of the architectural object in the general urban fabric, we identify an extensive potential of contextualism and discover new theoretical horizons that refresh its old formalist-structuralist theses. The Scottish anthropologist Tim Ingold developed an innovative theory, in his three volumes coming out between 2007-2015, under the conceptual label of the cultural study of the “lifelines” or linealogy, with explicit references to Gottfried Semper – the architect and theorist who advanced the idea of the origin of architecture in the textile arts (Semper, 1851/1989 ; 1860-1862/2004) – and to the art historian Alois Riegl who contested Semper’s thesis, suggesting that the drawn line originated before the weaving of textiles, in the traced trace – the basic component of two-dimensional drawing and surface decoration (Riegl, 1893/1992).

Linealogy, according to Ingold’s (2015) definition, is a theory that, starting from both Semper and Riegl, interprets the line anthropological significance in human culture, identifying the common origin of pedestrian peregrination, textile weaving, observation of human life, singing, storytelling, drawing and writing in the existential unfolding on various types of lines (visible or hidden) and in the atmosphere

stare atmosferică care le învăluie. Modelul descrierii tuturor formelor de viață ca o împletire de pete (*blobs*) și linii (*lines*), din volumul *The Life of Lines* (Ingold, 2015), mi-a redirecționat atenția către ideea interpretării tuturor formelor arhitecturale și urbane în aceeași manieră, ca pete și linii.

Contextualismul lui Rowe, Koetter și Schumacher este format din pete care se unesc între ele pentru a forma un țesut, pete mai mari, în care obiectul de arhitectură se „dizolvă”. Or, în termenii lui Ingold, această „dizolvare” este de fapt o pierdere de identitate. Țeserea unui zid din bârne de lemn sau împletirea unei sfori, de pildă, nu face ca piesele asamblate sau firele răsucite să-și piardă identitatea. Această observație revizuieste în mod substanțial analiza figură-fundal a câmpului urban ca ansamblu de pete. La scara micro-intervenției, unde nu contează masa clădirilor, ci diferențierile locurilor prin limitele lor și prin modul de folosire, analiza figurabilității *poché* își atinge limitele și devine puțin relevantă. A doua observație esențială este nodul semperian ca model al concentrării, împletirii și întrepătrunderii „liniilor de viață” ale locului, în opoziție cu modelele „blocului de construcție” (*building block*), „lanțului” (*chain*) și „containerului” (*container*) propagate din științele „tari” în domeniul umanist (Ingold, 2015). Contextualismul revizuit prin dialogul dintre tectonică (în care principiul este nodul) și stereotomie (bazată pe adiționarea gravitațională a blocurilor de construcție) trimite în mod evident către ideea culturii tectonice generate de îmbinarea poetică a materialelor, avansată de Kenneth Frampton (Ingold, 2015; Frampton, 1995).

Astfel, împrejmuirea sau peretele asamblat sau țesut dă măsura restabilirii construirii ca nod în „țesătura” locului. Pe de altă parte, contextualismul confruntă „liniile de viață” ale locului, dimensiunea lui socială și culturală. *Placemaking* poate fi înțeles ca o „țesere” a dimensiunii sociale în proiect care pornește de la narativitate și textualitate, cu referința implicită la configurarea descrisă de Paul Ricoeur.

that envelops them. The model of describing all life forms as a web of blobs and lines, from the volume *The Life of Lines* (Ingold, 2015), redirected my attention to the idea of interpreting all architectural and urban forms in the same manner, as blobs and lines.

Rowe, Koetter and Schumacher’s contextualism consists of blobs joining each other to form a fabric, larger blobs, in which the architectural object “dissolves”. In Ingold’s terms, this “dissolution” is a loss of identity. Weaving a wall of wooden beams or braiding a rope, for example, does not cause the assembled pieces or twisted threads to lose their identity. This observation substantially revises the figure-ground analysis of the urban field as an ensemble of blobs. At the scale of micro-intervention, where it is not the mass of buildings that matters, but the differentiations of places through their boundaries and their mode of use, the analysis of *poché* figurability reaches its limits and becomes of little relevance. The second essential observation is the Semperian knot as a model of the concentration, interweaving and interpenetration of the place “lifelines”, in opposition to the “building block”, “chain” and “container” models propagated from the “hard” sciences in the humanities (Ingold, 2015). Contextualism revised through the dialogue between tectonics (in which the principle is the knot) and stereotomy (based on the gravitational addition of building blocks) clearly refers to the idea of tectonic culture generated by the poetic joining of materials, advanced by Kenneth Frampton (Ingold, 2015; Frampton, 1995).

Thus, the assembled or woven enclosure or wall gives the measure of the reestablishment of construction as a knot in the “fabric” of the place. On the other hand, contextualism confronts the place “lifelines”, its social and cultural dimension. *Placemaking* can be understood as a social “weaving” in the project that starts from narrativity and textuality, with implicit reference to the configuration described by Paul Ricoeur.

Programul funcțional adecvat locului ține de povestirea episoadelor de viață ale locuitorilor, incluzând abateri și evenimente neprevăzute cotidiene, într-o dimensiune fenomenologică a teoretizării. Ingold numește „întrețesere” (*meshwork*) modul în care se produc liniile spontane și fluctuante ale mișcării corporale în armonie cu condițiile de mediu, în opoziție cu „rețeaua” (*network*) formată din liniile predefinite, schematice, raționalizate, impuse locului (Ingold, 2015).

Antropologul se referă și la noțiunea „parcursului de observare” (*path of observation*) folosită de psihologul James Gibson în interpretarea fenomenologică a modului în care ni se dezvăluie progresiv structura mediului prin toate simțurile și mai ales prin momentele dinamice ale parcursului pietonal (Gibson, 1979). Înțelegem mai bine faptul că noțiunea de *placemaking* reține aspectul dinamic al locuirii, creația locurilor prin „linii rătăcitoare” (*lignes d’erre*) în formularea lui Michel de Certeau (1974/1984) pe care Ingold o readuce în centrul atenției cu scopul de a sublinia apăsăt necesitatea unei ecologii a vieții sociale (Ingold, 2007).

Lineologia, prin preocuparea sa pentru liniile originare ale mișcării și percepției multisenzoriale, dezvăluie importanța limitelor, tranzițiilor și diferențelor care constituie locul în lumea cotidiană, recunoscând finitudinea existenței umane. Generarea conștientă și inconștientă a locurilor în viața noastră cotidiană și istorică scoate la lumină limitele proiectului arhitectural și refigurarea teoretizată de Paul Ricoeur. Un proiect reușit este un proiect însușit de locuitori, capabil să ofere legături între fragmentele urbane disjuncte, medieri între liniile de viață.

Contextualismul revizuit identifică modurile în care proiectul poate asigura „petice” în țesutul existent sau „împăslituri” ale liniilor de acțiune pe suprafața fragilă a terenului urban, fără ca aceste „petice” și „fibre” să-și piardă identitatea în întregul din care fac parte. În acest

The functional program appropriate to the place concerns the narration of inhabitants’ lives episodes, including deviations and unforeseen everyday events, in a phenomenological dimension of theorising. Ingold calls “meshwork” the way in which the spontaneous and fluctuating lines of bodily movement are produced in harmony with environmental conditions, in opposition to the “network” formed by predefined, schematic, rationalized lines imposed on the place (Ingold, 2015).

The anthropologist also refers to the concept “path of observation”, used by psychologist James Gibson in the phenomenological interpretation of the way in which the structure of the environment is progressively revealed to us through all the senses and especially through the dynamic moments of the pedestrian journey (Gibson, 1979). We better understand that the notion of placemaking retains the dwelling dynamic aspect, the creation of places through “errant lines” (*lignes d’erre*) in Michel de Certeau’s wording in *The Practice of Everyday Life* (1974/1984), which Ingold brings back to our attention to emphasize the need for a social life ecology (Ingold, 2007).

Linealogy, through its concern for the original lines of movement and multisensory perception, reveals the importance of the limits, transitions and differences that constitute place in the everyday world, recognizing the finitude of human existence. The conscious and unconscious generation of places in our daily and historical life brings to light the limits of the architectural project and the refiguration theorized by Paul Ricoeur. A successful project is a project appropriated by the inhabitants, capable of providing connections between disjointed urban fragments, mediations between lifelines.

Revised contextualism identifies the ways in which the project can provide “patches” in the existing fabric or action lines in “feltings” on the fragile surface of urban terrain, without these “patches” and “fibres” losing their identity in the whole of which they are a part. In

mod, linialogia clarifică identitatea locului și regenerează viața lui socială în condițiile sale atmosferice și telurice, prin situarea între cer și pământ. Un proiect contextual la nivel teluric oferă locuirii accesibilitate, posibilități multiple de viață pietonală (Ingold, 2015). Compar nivelul refigurării la Paul Ricoeur, însușirea locului de către locuitori, cu interpretarea antropologică la Ingold, în care locul, suprafața care susține viața, devine interfața fenomenologică dintre pământ și cer, caracterizată de nenumărate deformări topologice și pliuri ale adăpostirii (Ingold, 2015).

Linialogia poate fi extinsă conceptual prin observațiile din perspectiva ontologică, formulate de filosoful australian Jeff Malpas (2021) în capitolul 7 („The Line and the Hand”) din volumul *Rethinking Dwelling. Heidegger, Place, Architecture*, unde linia desenată de mână exemplifică rezistența față de privilegierea gândirii vizuale și abstracte în arhitectură. De asemenea, observațiile lui Vincent B. Canizaro (2024) din capitolul 10 („Design With the Hand and Eye”) al studiului *Experiential Visualization in Architectural Design Media* ne conduc în aceeași direcție a reevaluării desenului convențional, atât la nivelul interpretării unui context („drawing-as-seeing”), cât și la cel al concepției de arhitectură („drawing as thinking”).

Placemaking și linialogie

Crearea locurilor / *placemaking* este un concept relativ recent care intrat în atenția profesiei noastre prin studiul lui William H. Whyte (1980), *The Social Life of Small Urban Spaces*, și activitatea organizației non-profit înființată de Fred Kent la New York, în 1975, sub denumirea de *Project for Public Spaces*. Matthew Carmona (2021), cartează în detaliu contextul teoretic și evoluția noțiunii de *placemaking*, identificând rolul ei activ în proiectarea urbană participativă. Critica postbelică a neajunsurilor urbanismului modernist s-a focalizat adesea asupra

this way, the linealogy clarifies the place identity and regenerates its social life in its atmospheric and telluric conditions, by a situation defined between sky and earth. A contextual project at the telluric level offers dwelling accessibility, multiple possibilities of pedestrian life (Ingold, 2015). I compare the level of refiguration at Paul Ricoeur, the appropriation of place by the inhabitants, with the anthropological interpretation at Ingold, in which the place, as a surface that supports life, becomes the phenomenological interface between earth and sky, characterized by countless topological deformations and folds of shelter (Ingold, 2015).

Linealogy can be conceptually extended by the observations from an ontological perspective, formulated by the Australian philosopher Jeff Malpas (2021) in Chapter 7 (“The Line and the Hand”) of the volume *Rethinking Dwelling. Heidegger, Place, Architecture*, where the hand-drawn line exemplifies the resistance to the privileging of visual and abstract thinking in architecture. Also, the observations of Vincent B. Canizaro (2024) in Chapter 10 (“Design With the Hand and Eye”) of the study *Experiential Visualization in Architectural Design Media* lead us in the same direction of re-evaluating conventional drawing, both at the level of interpreting a context (“drawing-as-seeing”) and at the level of the conception of architecture (“drawing as thinking”).

Placemaking and Linealogy

Placemaking is a relatively recent concept that came to the attention of our profession through the study of William H. Whyte (1980), *The Social Life of Small Urban Spaces*, and the work of the non-profit organization founded by Fred Kent in New York in 1975, under the name *Project for Public Spaces*. Matthew Carmona (2021), maps in detail the theoretical context and evolution of the notion of *placemaking*, identifying its active role in participatory urban design. The post-war critique of the shortcomings of modernist urbanism often focused in this case on small-

spațiilor publice la scară redusă, capabile să răspundă în primul rând nevoilor oamenilor. Contribuțiile din domeniul geografiei umaniste (Relph, 1976), sociologiei (Lefebvre, 1974/1991), filosofiei (Casey, 1993/2009), urbanismului (Gehl & Svarre, 2013) și arhitecturii (Hes & Hernandez-Santin, 2020; Courage, 2021) sunt esențiale în proiectele dedicate locului public.

Abordarea antropologului Tim Ingold se impune însă în acest context teoretic în care aspectul social atrage atenția noastră. Creația locurilor este o „țesere” a „liniilor de viață”, o împletire între folosirea lucrurilor și împărtășirea unei situații în lumea vieții cotidiene. Micro-intervențiile arhitecturale vizează de fapt procesul continuu de „înțrețesere” a experiențelor semnificative umane în spațiul nostru zilnic, prin practici care reflectă identitatea locuitorilor. *Placemaking*-ul implică proiectarea spațiului public prin procese participative, înțelegând percepțiile și aspirațiile rezidenților, alături de aspectele vizibile care generează relații pozitive în relație cu locul. Linialogia se poate recunoaște după modul de observare a locului și a comportamentului oamenilor în situații sociale specifice; „înțrețeserea” experienței umane cu locul, deși limitată temporal și spațial în mod evident, dezvăluie între firele de viață socioculturală o multitudine de calități atmosferice și telurice. Astfel sunt scoase la lumină aspectele relaționale ale locului, caracteristicile fizice și de materializare, narațiuni colective și amintiri împărtășite.

Micro-intervenția are menirea de a marca locul ca pe un fenomen calitativ, totalizant, în care activitățile locale sunt împletite cu condiționări externe mai difuze. Contextul nu poate fi redus doar la figurabilitatea gestaltistă sau la relații spațiale. Spațiile mici devin locurile de incluziune și de rezistență culturală capabile să producă și să mențină identitatea colectivă. Micro-proiectele țin cont de regulile locului, dar le pot și contesta atunci când sunt impuse abuziv și limitează dezvoltarea unor comunități incluzive, participative și democratice. Grupul *Project for Public*

scale public spaces, capable of responding primarily to people’s needs. Contributions from the fields of humanistic geography (Relph, 1976), sociology (Lefebvre, 1974/1991) and philosophy (Casey, 1993/2009), urbanism (Gehl & Svarre, 2013) and architecture (Hes & Hernandez-Santin, 2020; Courage, 2021) are essential in projects dedicated to public place.

Anthropologist Tim Ingold’s approach, however, is necessary in this theoretical context in which the social aspect attracts our attention. Creation of places is “lifelines weaving”, an interlacing between uses of things and situational sharing in the world of everyday life. Architectural micro-interventions aim at the continuous process of “weaving” of significant human experiences in our daily space, through practices that reflect the inhabitants’ identity. Placemaking involves the public space design through participatory processes, understanding the perceptions and aspirations of the inhabitant, along with all visible aspects that generate positive relationships in relation to the place. Linealogy can be recognized by observing the place and the behaviour of people in specific social situations; the “interweaving” of human experience with the place, although obviously limited in time and space, reveals a multitude of atmospheric and telluric qualities between the threads of socio-cultural life. Thus, place relational aspects, physical and materialization characteristics, collective narratives and shared memories surface.

Micro-intervention aims to mark the place as a qualitative, totalizing phenomenon, in which local activities are intertwined with more diffuse external conditioning. A context cannot be reduced only to Gestalt figurability or spatial relations. Small spaces become places of inclusion and cultural resistance capable of producing and maintaining collective identity. Micro-projects consider the rules of the place but can also challenge them when they are imposed abusively and limit the development of inclusive, participatory and democratic communities.

Spaces a demonstrat de-a lungul celor 50 de ani de activitate că proiectele de succes în crearea de locuri sunt proiecte mici care sprijină ideea de spațiu public deschis, bunăstarea și creativitatea.

Micro-proiectele dedicate *placemaking*-ului se adresează în mod primordial sociabilității, activităților concrete pietonale, confortului civic, imaginii publice, accesului și legăturilor urbane. Aspectele etice și estetice conlucrează într-un proiect reușit. Privilegierea vieții pietonale aduce cu sine surplusul de experiență multisenzorială și conceptuală. Creația locurilor trebuie să dovedească adaptarea continuă la valorile comunității, să faciliteze activitățile publice spontane „de jos în sus” și să poată fi înțeleasă de locuitori. Micro-proiectele sunt în general gândite pe termen scurt, la scară mică și cu resurse limitate, putând fi considerate chiar „acupunctură urbană”, aspectul lor etic urmărind continuitatea valorilor comunitare și beneficiile sociale, economice și de mediu. Crearea de locuri devine o strategie de recuperare a spațiilor publice pentru a încuraja interacțiunea locuitorilor în oraș. Propunerile apar astfel ca strategii narrative pentru amplasamente existente, prognozând implicarea oamenilor locului prin scenarii imaginare și participative.

Printre beneficiile oferite enumăr siguranța și accesibilitatea în spațiul public, amplificarea spațiului verde, oferta de locuri adăpostite pentru ședere, odihnă, joacă și activitate. În plus, micro-intervențiile își propun să activeze sentimentele colective legate de apartenență, mândrie civică, incluziune socială, educație non-formală, sănătate și bunăstare spirituală.

Concluzii: *placemaking*, *placeunmaking* și etica transdisciplinară

Geograful umanist Edward Relph (2021) sublinia trei aspecte fundamentale ale identității locului, indiferent de scara acestuia: (1) forma locului (topografie, clădiri, spații și lucruri); (2) activitățile locului (utilizări, funcțiuni,

Project for Public Spaces has demonstrated throughout its 50 years of activity that successful projects in placemaking are small projects that support the idea of open public space, well-being and creativity.

Micro-projects dedicated to placemaking primarily address sociability, concrete pedestrian activities, civic comfort, public image, access and urban connections. Ethical and aesthetic aspects work together in a successful project. Privileging pedestrian life brings with it the surplus of multisensory and conceptual experience. The creation of places needs to demonstrate an ongoing adaptation to community values, facilitate spontaneous public bottom-up activities and be understandable by residents. Micro-projects are generally thought of in the short term, on a small scale and with limited resources, and can even be considered “urban acupuncture”, their ethical aspect pursuing the continuity of community values and social, economic and environmental benefits. Placemaking becomes a strategy to recover public spaces, in order to encourage the interaction in the city of the inhabitants. These projects thus appear as narrative strategies for existing places, forecasting the involvement of local people through imaginary and participatory scenarios.

Safety and accessibility in public spaces come up among provided benefits, as well as the expansion of green spaces, the provision of sheltered areas for sitting, resting, playing and being active. In addition, micro-interventions aim to activate collective feelings related to sense of belonging, civic pride, social inclusion, non-formal education, health and spiritual well-being.

Conclusions: *Placemaking*, *Placeunmaking* and Transdisciplinary Ethics

The humanist geographer Edward Relph (2021) emphasized three fundamental aspects of place identity, regardless of its scale: (1) place form (topography, buildings, spaces and things); (2) place activities (uses, functions, events,

întâmplări, mișcările de orice fel ale locuitorilor); (3) semnificațiile locului (valori estetice, spirituale, politice, culturale și etice, legate de trecut, prezent și viitor). Locul trebuie înțeles topologic ca suprafață concretă, parcursă pietonal, cu momente dinamice și popasuri, în care se formează o „înnădire a liniilor încâlcite de viață” / „knot of entangled lifelines” (Ingold, 2007, p. 98), fără să se reducă vreodată la un simplu plan abstract euclidian, pe care pot fi așezate arbitrar obiecte de arhitectură. În ansamblul scopurilor esențiale ale arhitecturii și urbanismului se regăsește permanent creația de locuri.

Micro-proiectele nu trebuie ignorate prin comparație cu proiectele moderne de mare complexitate funcțională și structurală, care se pot dovedi adesea sterile în termenii generării calitative a locurilor, așa cum au demonstrat convingător Edward Relph (1976) și Marc Augé (1992/1995). Tema locurilor publice deschide un orizont teoretic al „studiilor locului” extins și bine definit academic în momentul de față: implică o experiență directă, temporală și multisenzorială a locului concret, o interpretare fenomenologică adecvată capabilă să releve calitățile situației și întrețeserea condițiilor eterogene contextuale; la toate aceste paliere, desenul și narativitatea joacă un rol hotărâtor, exprimând o atitudine față de situația existentă, explorând „locuirea în proiect” prin mediul de reprezentare și contribuția linialogiei antropologice. Observația atentă a locului nu neglijează potențialul practicilor și interacțiunilor existente formale sau informale. Micro-proiectele pun în evidență îngrijirea locului, înțelegând deopotrivă ecologic și fenomenologic.

Nu în ultimul rând, programul funcțional al unor astfel de proiecte care nu au de-a face cu volume arhitecturale, anvelopante și structuri de rezistență convenționale pornește de la generarea unor narațiuni despre modelarea locurilor de-a lungul timpului, narațiuni care nu pot fi decât contextuale, întrețesute cu circumstanțele unei comunități specifice și a unui loc concret, cu scopul de a genera și de

dweller's movements of all kinds); (3) place meanings (aesthetic, spiritual, political, cultural and ethical values, related to the past, present and future) (Relph, 2021). The place must be understood topologically as a concrete surface, traversed by pedestrians, with dynamic moments and stops, in which a “knot of entangled lifelines” comes out (Ingold, 2007, p. 98), without ever reducing it to a simple abstract Euclidean plane, on which architectural objects can be arbitrarily placed. In the set of architecture and urbanism essential purposes, the creation of places is permanently found.

Micro-projects should not be ignored compared to modern projects of great functional and structural complexity, which can often prove sterile in terms of qualitative generation of places, as Edward Relph (1976) and Marc Augé (1992/1995) convincingly demonstrated. The theme of public places opens a theoretical horizon of place studies that is currently extensive and academically well-defined: it involves a direct, temporal and multisensory experience of the concrete place, an adequate phenomenological interpretation capable of revealing the qualities of a situation and an interweaving of heterogeneous contextual conditions; at all these levels, drawing and narrative play a decisive role, expressing an attitude towards the existing situation, exploring “dwelling in the project” through the medium of representation and the contribution of anthropological linealogy. Careful observation of the place does not neglect the potential of existing formal or informal practices and interactions. Micro-projects highlight the care of the place, understood both ecologically and phenomenologically.

Last but not least, the functional program of such projects that do not deal with architectural volumes, envelopes and conventional structures starts from the generation of narratives about the shaping of places over time, narratives that can only be contextual, intertwined with the circumstances of a specific community and a concrete place, with the aim of generating and amplifying the

a amplifica semnificațiile existențiale locale, ceea ce ne reîntoarce la triada prefigurare – configurare – refigurare din eseu filosofului Paul Ricoeur (2006), „Architecture and Narrativity”, adresat profesiei noastre.

Provocările contemporane sunt dominate de tehnologie, de instrumentele de calcul digital (care implică mai ales modurile în care proiectăm) și de gândirea raționalist-științifică (care impune metode tari de evaluare și de soluționare a problemelor, bazate pe înlănțuire și segmentare, nu pe încâlcire și derivă lentă umanistă. Aceste transformări contemporane încadrează adesea nefast practica noastră profesională, amplifică explicarea cantitativă a realității și reduc înțelegerea calitativă a locuirii pe care o poate asigura fenomenologia. Arhitecții observă linii de viață, folosesc mijloace de reprezentare bazate pe linii și sunt implicați uneori direct în materializarea liniilor, pe șantier. Linialogia, așa cum a fost explorată și ilustrată prin proiectele studențești prezentate anterior, facilitează aceste procese pentru a reaminti un trecut al locuirii semnificative și pentru a aduce în prezență noi posibilități de locuire, mai ales experiența pietonală multisenzorială. Linialogia, prin înțelegere fenomenologică de jos în sus, în sensul unei arte a grijii, se opune explicit gentrificării sau cosmetizării urbane proiectate de sus în jos ca artă a spațiului abstract.

Utilizatorii sunt locuitorii de durată lungă sau scurtă și mai ales trecătorii ocazionali. Linialogia prețuiește mai ales trecătorii și pasajele în orizontul intelectual și, prin propriile forme de încetinală (*slowness*), cultivă o formă de rezistență împotriva limitărilor produse de cultura rapidității computaționale, fără să ofere metode și rețete universale, dar deschizând orizonturile înțelegerii de profunzime ale locuirii, pentru a „țeșe” interpretări și practici locale.

Autenticitatea creației locurilor se legitimează prin convergența (conștientizată în proiectarea deliberată sau neconștientizată în practicile vernaculare) dintre

existential meaning of the place, which brings us back to the triad prefiguration – configuration – refiguration from the essay “Architecture and Narrativity”, addressed by Paul Ricoeur (2006) to our profession.

Contemporary challenges are dominated by technology, digital computing tools (which especially concern the ways we design) and rationalist-scientific thinking (which demands robust methods of assessment and problem solving, based on chaining and segmentation, not on humanistic entanglement and slow drift. These contemporary transformations often unfavourably frame our professional practice, amplify the quantitative explanation of reality and reduce the qualitative understanding of dwelling that phenomenology can provide. Architects observe lifelines, use line-based means of representation and are sometimes directly involved in the materialization of lines on the site. Linealogy, as explored and illustrated by the student projects presented above, facilitates these processes to recall a past of meaningful dwelling and to bring into the presence new possibilities of habitation, from a multisensory pedestrian perspective. Linealogy, through bottom-up phenomenological understanding, in the sense of an art of care, explicitly opposes gentrification or urban beautification designed from the top down as an art of abstract space.

The users are long-term or short-term residents and especially occasional passers-by. Linealogy especially values passers-by and passages in the intellectual horizon and, through its own forms of slowness, cultivates a form of resistance against the limitations produced by the culture of computational speed, without offering universal methods and recipes, but opening the horizons of a deep understanding of dwelling, to “weave” local interpretations and practices.

Placemaking authenticity is legitimized by the convergence (conscious in deliberate design or unconscious in vernacular practices) between the site and the physical,

amplasament și nevoile fizice, sociale, estetice și spirituale ale unei comunități. În viziunea grupului *Project for Public Spaces*, *placemaking* reprezintă de fapt transformarea permanentă a locului de către locuitorii acestuia, în cadrul tuturor acțiunilor din lumea vieții cotidiene; include figurabilitatea lucrurilor, dar și modul în care se manifestă grija și înțelegerea existențială față lucruri. Într-o astfel de transformare, memoria (trecutul), atenția preocupată (prezentul) și viziunea (viitorul) contează la fel de mult.

Aș adăuga și faptul că viziunea autentică asupra identității locului se dezvăluie prin caracterul transdisciplinar de abordare chiar și a celor mai mici proiecte de îmbunătățire a unui spațiu urban. Altfel, ele degenerază în cosmetizări arbitrare impuse locului sau, în cel mai rău caz, în „desfacerea locului” (*unmaking of place / placeunmaking*), în formularea originală propusă de Edward Relph (2016). Acest avertisment umanist cu privire la eșecul proiectelor de transformare conduse de cele mai bune intenții, dar care devin în cele din urmă „distrugerii creative” ale locurilor, urmărește reflexivitatea noastră critică post-factum la cel mai profund nivel. Pregătirea etică transdisciplinară ne poate oferi, însă, un sprijin intelectual solid pentru a regăsi echilibrul între transformare și conservare în „spiritul locului”.

social, aesthetic and spiritual needs of a community. In the vision of *Project for Public Spaces*, *placemaking* represents the permanent transformation of the place by its inhabitants, within all actions in the world of everyday life; it includes the figurability of the things, but also the way in which existential care and understanding towards things is manifested. In such a transformation, memory (past), preoccupied attention (present) and vision (future) matter equally.

I would also add that the place identity authentic vision is revealed through the transdisciplinary nature of the approach to even the smallest projects to improve an urban space. Otherwise, they degenerate into arbitrary beautifications imposed on the place or, at worst, into the “unmaking of place / placeunmaking”, in the original formulation proposed by Edward Relph (2016). This humanist warning about the failure of transformation projects driven by the best intentions but which ultimately become “creative destructions” of places, pursues our post-factum critical reflexivity at the deepest level. Transdisciplinary ethical training, however, can provide us with solid intellectual support to find the balance between transformation and preservation in the “spirit of place”.

Referințe / References

- Alexander, C. (1977). *A Pattern Language. Towns. Buildings. Construction*. Oxford University Press.
- Augé, M. (1995). *Non-Places: An Introduction to Supermodernity*. J. Howe, Trans. Verso. (Original work published 1992)
- Caciuc, C. (2020). Contextul urban, straturile interpretării și tactica poché / Urban Context, Layers of Interpretation and Poché Tactics. *Argument 12*, Editura Universitară Ion Mincu, pp. 13-38.
- Canizaro, V. B. (2023). *Experiential Visualization in Architectural Design Media. How It Actually Works*. Routledge.
- Carmona, M. (2021). *Public Places, Urban Spaces. The Dimensions of Urban Design* (3rd ed.). Routledge.
- Carrera, J. & Gray D. (Eds.). (2015). *Europe City. Lessons the European Prize for Urban Public Space, Centro de Cultura Contemporània de Barcelona*. Lars Müller Publishers.
- Casey, E. S. (2009). *Getting Back into Space. Toward a Renewed Understanding of the Place-World* (2nd ed.). Indiana University Press. (Original work published 1993).
- Courage, C. (Ed.). (2021). *The Routledge Handbook Of Placemaking*. Routledge.
- de Certeau, M. (1984). *The Practice of Everyday Life*. (S. Rendall, Trans.). University of California Press. (Original work published 1974).
- de Solà-Morales, M. (1992). Public Spaces, Collective Spaces. In T. Avermaete, K. Havik, H. Teerds (Eds.). (2009), *Architectural Positions. Architecture, Modernity and the Public Sphere*, (pp. 85-92). SUN Publishers.
- Frampton, K. (1995). *Studies in Tectonic Culture. The Poetics of Construction in the Twentieth Century Architecture*. (J. Cava, Ed.). Massachusetts Institute of Technology Press.
- Gehl, J., & Svarre, B. (2013). *How to Study Public Life*. Island Press.
- Gibson, J. (1979). *The Ecological Approach to Visual Perception*. Houghton Mifflin.
- Hes, D., & Hernandez-Santin, C. (Eds.) (2020). *Placemaking Fundamentals for the Built Environment*. Plagrove Macmillan.
- Ingold, T. (2007). *Lines. A Brief History*. Routledge.
- Ingold, T. (2013). *Making. Anthropology, Archaeology, Art and Architecture*. Routledge.
- Ingold, T. (2015). *The Life of Lines*. Routledge.
- Lefebvre, H. (1991). *The Production of Space*. (D. Nicholson-Smith, Trans.). Blackwell. (Original work published 1974).
- Malpas, J. (2021). *Rethinking Dwelling. Heidegger, Place, Architecture*. Bloomsbury.
- Manzo, L., & Devine-Wright, P. (Eds.). (2021). *Place Attachment: Advances in theory, Methods and Application*. Routledge.
- Norberg-Schulz, C. (2000). *Architecture: Presence, Language, Place*. (A. Shugaar, Trans.). Skira.
- Relph, E. (1976). *Place and Placelessness*. Pion.
- Relph, E. (2016). Placemaking (and the Production of Places): Origins. *Placeness, Place, Placelessness*. <https://www.placeness.com/2016/01/>.
- Relph, E. (2021). Identity of and with Place. *Placeness, Place, Placelessness*. <https://www.placeness.com/2021/01/>.
- Ricoeur, P. (1998). Architecture and Narrativity. *Études Ricoeuriennes / Ricoeur Studies*, Vol. 7, No 2 (2016), University of Pittsburgh Press. <http://ricoeur.pitt.edu>, pp. 31-42.
- Riegl, A. (1992). *Problems of Style: Foundations for a History of Ornament*. (D. Castriota, Ed.) (E. Kain, Trans.) Princeton University Press. (Original work published 1893).

- Rowe, C. & Koetter, F. (1978) *Collage City*. MIT Press. (ENG) / Rowe, C. & Koetter, F. (2013). *Orașul Colaj*. (M. Teodorescu, Trans.). Editura Universitară Ion Mincu. (RO)
- Schumacher, T. L. (1971). Contextualism: Urban Ideals and Deformations. In K. Nesbitt (Ed.), (1996), *Theorizing a New Agenda for Architecture – An Anthology of Architectural Theory 1965-1995*, (pp. 296-307). Princeton Architectural Press.
- Semper, G. (1989). *The Four Elements of Architecture and Other Writings*. (H. F. Mallgrave, & W. Herrmann, Trans.). Cambridge University Press. (Original work published 1851).
- Semper, G. (2004). *Style in the Technical and Tectonic Arts; or, Practical Aesthetics*. (H. F. Mallgrave, & M. Robinson, Trans.). Getty Research Institute. (Original work published 1860-1862).
- Whyte, W. H. (1980). *The Social Life of Small Urban Spaces*. Project for Public Spaces. elph, E. (1976). *Place and Placelessness*. Pion.
- Relph, E. (2016). Placemaking (and the Production of Places): Origins. *Placeness, Place, Placelessness*. <https://www.placeness.com/2016/01/>.
- Relph, E. (2021). Identity of and with Place. *Placeness, Place, Placelessness*. <https://www.placeness.com/2021/01/>.
- Ricoeur, P. (2016). Architecture and Narrativity. *Études Ricoeuriennes / Ricoeur Studies*, 7(2), 31-42, University of Pittsburgh Press. <http://ricoeur.pitt.edu>
- Riegl, A. (1992). *Problems of Style: Foundations for a History of Ornament*. (D. Castriota, Ed.) (E. Kain, Trans.). Princeton University Press. (Original work published 1893)
- Rowe, C. & Koetter, F. (1978) *Collage City*. MIT Press. (ENG) / Rowe, C. & Koetter, F. (2013). *Orașul Colaj*. (M. Teodorescu, Trans.). Editura Universitară Ion Mincu. (RO)
- Schumacher, T. L. (1971). Contextualism: Urban Ideals and Deformations. In K. Nesbitt (Ed.), (1996), *Theorizing a New Agenda for Architecture – An Anthology of Architectural Theory 1965-1995*, (pp. 296-307). Princeton Architectural Press.
- Semper, G. (1989). *The Four Elements of Architecture and Other Writings*. (H. F. Mallgrave, & W. Herrmann, Trans.). (Original work published 1851). Cambridge University Press.
- Semper, G. (2004). *Style in the Technical and Tectonic Arts; or, Practical Aesthetics*. (H. F. Mallgrave, & M. Robinson, Trans.). (Original work published 1860-1862). Getty Research Institute.
- Whyte, W. H. (1980). *The Social Life of Small Urban Spaces*. Project for Public Spaces.